

اردن و مشاور ارتباطات منطقه‌ای در خاورمیانه و کشورهای خلیج فارس است، موضوع جامعه مدنی و رسانه‌ها را انتخاب کرده بود که در محورهایی چون تعاریف (شامل اصول و مفاهیم)، نمونه‌هایی از دستاوردها، چشم‌انداز نقش هیأت‌های بین دولتی، سازمان‌های غیردولتی و سایر ارگان‌ها طراحی شده بود. ولی با توجه به نظرخواهی اساتید از شرکت‌کنندگان درباره موضوع‌های طراحی شده، سخنرانی مارتین هدلو نیز کاملاً در چارچوب‌های اعلام شده، انجام نگرفت.

هدلو با اشاره به این‌که رسانه‌ها و ابزارهای ارتباطی قسمتی از فرایند کلی جهانی شدن هستند، گفت: با روند فعلی جهانی شدن هیچ جریانی نمی‌تواند جلوی فرآیند آزادی اطلاعات را سد کند. شاید دولت‌ها قبلاً می‌توانستند اخبار را کنترل کنند، ولی با ابزارهای جدیدی که روز به روز پیچیده‌تر و حتی کوچک‌تر می‌شوند، نمی‌توان مانع ورود اطلاعات آزاد شد.

این روزنامه‌نگار با تجربه استرالیایی با تأکید بر استقلال رسانه‌های بومی و منطقه‌ای گفت: با توجه به امکانات فراوانی که رسانه‌های کشورهای قدرتمند دارند و رسانه‌های منطقه‌ای و بومی را تحت فشار قرار می‌دهند، بسیاری از رسانه‌ها، شیوه‌های ملی خود را از دست می‌دهند و ادای شبکه‌های قدرتمند را درمی‌آورند که این روند جالبی نیست.

مارتین هدلو جامعه مدنی را قلمرویی تعریف کرد که جنبش‌های مختلف می‌توانند در یک مجموعه متشکل و منظم، مطالبات خود را در آن مطرح و منافع خود را دنبال کنند.

او نظر سازمان ملل را نسبت به سازمان‌های غیردولتی این‌گونه بیان کرد: در گذشته سازمان ملل بیشتر با دولت‌ها سروکار داشت ولی امروز با فعال شدن سازمان‌های غیردولتی، انقلابی در سازمان ملل به وجود آمده است و سازمان‌های

چهار روز با خبرنگاران در کارگاه ملی آموزش مدنی

روزنامه‌نگاران، جامعه مدنی مطبوعات مستقل

لیلا رستگار

رسانه‌های مستقل در دستیابی به توسعه پایدار»، «نقش روزنامه‌نگاران در جامعه مدنی» و «جامعه مدنی و رسانه‌ها» را مطرح کردند.

بخش پایانی روزانه در برنامه‌های این کارگاه چهارروزه، جلسه گروهی شرکت‌کنندگان در کارگاه بود که در گروه‌های کوچک‌تر به همراه یک استاد راهنما بحث‌های اساتید را دنبال می‌کردند و گزارش این جلسات در جلسه عمومی به اطلاع همکاران دیگر شرکت‌کننده می‌رسید.

نگاهی به مباحث طرح شده نخستین جلسه روز اول کارگاه به مارتین هدلو از استرالیا اختصاص داشت. او که در حال حاضر مدیر دفتر یونسکو در

اشاره:

دفتر کمیسیون ملی یونسکو در ایران در نخستین ماه از فصل پاییز میزبان حدود ۶۰ نفر از خبرنگاران و روزنامه‌نگاران ایرانی در کارگاه ملی آموزش مدنی بود.

این کارگاه که از سوی یونسکو و با همراهی دفتر کمیسیون ملی یونسکو در ایران و انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران برپا شد، از نهم تا ۱۲ مهرماه مباحثی را در ارتباط با جامعه مدنی و نقش روزنامه‌نگاران به نقد و بررسی گذاشت.

دکتر حسین بشیریه (ایران)، چین سایک یون (مالزی)، داود کتاب (اردن) و مارتین هدلو (استرالیا) اساتیدی بودند که مباحثی چون: «حاکمیت ملی، مطبوعات و جهانی شدن»، «نقش

غیردولتی کاملاً جدی گرفته شده، به مشارکت هر چه بیشتر دعوت می‌شوند. اخیراً بانک جهانی می‌خواست با توجه به وضعیت اقتصادی هر کشور، در یک پروتکل جهانی اطلاعاتی را مطرح کند و در این زمینه از سازمان‌های غیردولتی نیز دعوت به همکاری کرده بود ولی نظراتی مطرح بود که چه‌طور بانک جهانی می‌خواهد به حرف سازمان‌های غیردولتی و جامعه مدنی گوش دهد.

نقش رسانه‌ها در توسعه دموکراسی

بخش دیگری از سخنان مارتین هدلو را تشکیل می‌داد: آزادی مطبوعات در هر جامعه‌ای یک ضرورت است و هرگونه سرکوب آزادی نتایج وخیمی برای جامعه فراهم می‌کند.

او با اشاره به ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر که معتقد است همه حق دارند از آزادی اندیشه، عقیده و بیان برخوردار باشند و باید بتوانند بدون هیچ مداخله‌ای، از هر رسانه‌ای - بدون در نظر گرفتن مرزها - اطلاعات موردنیاز خود را به دست بیاورند؛ به نقش یونسکو در این زمینه اشاره کرد و گفت: قطعنامه‌های مختلفی در یونسکو به تصویب رسیده است و یونسکو برنامه‌های متعددی دارد که به اصحاب مطبوعات کمک کند. یک برنامه بین‌المللی دربارهٔ خشونت در حال انجام است که خشونت در رسانه‌ها و خشونت در زندگی واقعی را بررسی می‌کند. در زمینه مشارکت زنان در رسانه‌ها، رادیوهای مختلفی بحث ترویج مشارکت زنان را در کشورهای مثل فیلیپین و آمریکای لاتین پی می‌گیرند، در اردن ما در حال تأسیس رادیویی برای زنان هستیم و همین‌طور به مسئله کودکان توجه ویژه داریم، دربارهٔ ارتباطات، بحث مشارکت زنان مطرح است، ما امسال شعار فرهنگ صلح - بیابانه ۲۰۰۰ برای فرهنگ صلح و عدم خشونت - را داریم که از همه مردم دنیا می‌خواهیم تا اساستامه‌ای را از طریق اینترنت امضا

■ دفتر کمیسیون ملی یونسکو در ایران در نخستین ماه از فصل پاییز میزبان حدود ۶۰ نفر از خبرنگاران و روزنامه‌نگاران ایرانی در کارگاه ملی آموزش مدنی بود.

■ مباحثی چون: «حاکمیت ملی، مطبوعات و جهانی‌شدن»، «نقش رسانه‌های مستقل در دستیابی به توسعه پایدار»، «نقش روزنامه‌نگاران در جامعه مدنی» و «جامعه مدنی و رسانه‌ها» در کارگاه چهار روزه آموزش مدنی، مطرح شد.

و اگر روزنامه‌نگاران کار خود را به عنوان کاری حرفه‌ای انجام دهند، رسالت خود را ایفا کرده‌اند. او تأکید کرد که اگر روزنامه‌نگاری را به عنوان یک حرفه بپذیریم و آن را درست انجام دهیم، فرصت‌های بسیاری برای آزادی بیان خواهیم داشت و به این ترتیب قادر خواهیم بود که به جامعه مدنی کمک کنیم. او همچنین به اطلاع‌رسانی درست به عنوان بخش مهمی از کار حرفه‌ای روزنامه‌نگاری اشاره کرد.

قسمتی از بحث داودکتاب به ارائه تجربیات او و همکارانش اختصاص داشت. او گفت: ما در اردن پروژه‌هایی داریم که بر رسانه‌های شهروندی متمرکز است. ما به خارج شهر می‌رویم، تحقیق و نظرسنجی می‌کنیم، در پایان ماه نشستی در شهرداری داریم و بعد همه این مسائل را در بحثی در تلویزیون مطرح می‌کنیم. ما حتی تمام صحبت‌های مردم را ضبط و پخش می‌کنیم و آنها را از طریق اینترنت نیز منتشر می‌کنیم. متأسفانه مردم رسانه‌ها را همیشه وابسته به دولت‌ها می‌دانند در صورتی که ما باید به مردم بگوییم که رسانه‌ها برای آنهاست. در بسیاری از کشورها مردم تلویزیون را به عنوان یک خیابان یک طرفه نگاه می‌کنند.

کتاب که رئیس مؤسسه رسانه عرب - یک سازمان غیردولتی منطقه‌ای - نیز هست با اشاره به نقش رسانه‌های مستقل گفت: من در حال تردد بین فلسطین و اردن هستم. ما یک رادیو و تلویزیون خصوصی خیلی کوچک برای روستاها طراحی کرده‌ایم و برنامه‌هایی می‌سازیم که مردم

کنند. ما معتقدیم آموزش در جهان باید به گونه‌ای حرکت کند که جامعه را برای صلح آماده کند. فرهنگ غالب در جهان دو قطبی، فرهنگ جنگ بود اما امروز باید فرهنگ صلح مطرح باشد؛ یونسکو در راستای این دیدگاه در مناطقی مثل بوسنی سعی کرده به تأسیس رادیوهای مستقل کمک کند، در مناطقی مثل تیمور شرقی، راه‌اندازی روزنامه‌ها و تأسیس رادیو از جمله برنامه‌هایی است که یونسکو آن‌ها را پی‌گیری می‌کند، در مورد ارتباطات و توسعه نیز باید به سازمان توسعه ارتباطات جهانی اشاره کنم که یک سازمان بین دولتی در خود یونسکو است که به پروژه‌های مختلف بودجه اختصاص می‌دهد.

نقش روزنامه‌نگاران در جامعه مدنی

بحث دوم کارگاه در روز یکشنبه ۱۰ مهرماه به نقش روزنامه‌نگاران در جامعه مدنی، اصول، مفاهیم و مسؤلیت‌های مطبوعات مستقل و مطالعات موردی اختصاص داشت. این بحث را داودکتاب از کشور اردن پی گرفت. او روزنامه‌نگار، محقق، نویسنده و تهیه‌کننده برنامه‌های تلویزیونی و مدیرمؤسسه «رسانه نوین» در دانشگاه القدس است.

او با طرح این سؤال که «نقش روزنامه‌نگاران در جامعه مدنی چیست» گفت: به نظر من هیچ نقش خاصی برای یک روزنامه‌نگار در جامعه مدنی وجود ندارد به جز آن‌که او کار حرفه‌ای خویش را انجام دهد. روزنامه‌نگاری یک حرفه است

زنگ می‌زنند و مشکلات خود را مطرح می‌کنند و ما هم برای حل مشکلات آنان با مسؤولان تماس برقرار می‌کنیم و پاسخ‌ها را می‌گیریم. این نوع برنامه‌ها روش بسیار مشخصی است برای برقراری ارتباط با مردم. در این صورت مردم متوجه می‌شوند که یک رسانه مستقل می‌تواند مؤثر و نیز وکیل تسخیری افراد بی‌بضاعت باشد. همچنین این رسانه باید اطلاعات را جمع‌آوری و منتقل کند. ما در واقع جریانی هستیم که اطلاعات از طریق ما منتقل می‌شود. ما باید اخبار را گزارش کنیم نه این‌که آن را بسازیم. پس اگر مسؤولیت ما این است که بدانیم و آنچه را می‌دانیم به دیگران منتقل کنیم، باید به اطلاعات دسترسی داشته باشیم و این بسیار مهم است.

تلفن، پیغام، تهدید و...
او تأکید کرد که روزنامه‌نگاران به عنوان نیروهای حرفه‌ای برای کمک به جامعه مدنی باید به چند اصل توجه کنند.
۱. کار حرفه‌ای انجام دهند که برای انجام این امر نیاز به آموزش مداوم دارند.
۲. برای داشتن انجمن صنفی یکپارچه تلاش کنند.
۳. سعی کنند حمایت‌های قانونی را جلب کنند و برای تصویب قوانین لازم، کوشا باشند.
۴. جامعه باید از کار روزنامه‌نگاران آگاه باشد. در خیلی از موارد افراد نمی‌دانند که روزنامه‌نگاران چه می‌کنند.
۵. در توسعه فرهنگ آزادی مطبوعات و آزادی بیان بکوشند چرا که بدون وجود این فرهنگ، روزنامه‌نگاران با مشکلات

ایسترن، از این پدیده به عنوان یک سیستم تمرکززدایی کننده در جهان نام برد. او گفت: اینترنت بهترین سلاحی است که ما می‌توانیم از آن استفاده کنیم و بگوییم که چه اتفاقاتی برای روزنامه‌نگاران در نقاط مختلف جهان می‌افتد. این دانش جدید می‌تواند در توزیع عادلانه اطلاعات، تقویت کردن و قدرت بخشیدن به فرد به عنوان وسیله‌ای بسیار قوی عمل کند. هر انسانی که به عنوان خبرنگار از مسائل عمومی رنج می‌برد، می‌تواند ندای خود را فریاد کند.

«جین» که مدرس و مسؤول فعال در امر «شیوه‌های ارتباطات توسعه» و «تأثیرات فن‌آوری‌های نوین ارتباطی» است، از این تکنولوژی به عنوان تکنولوژی دوطرفه، تعاملی و بسیار پویا نام برد و گفت: این فن‌آوری دوطرفه است و شما می‌توانید گیرنده و فرستنده باشید. او گفت: جامعه مدنی به خبرنگاران خوب و ورزیده نیاز دارد و خبرنگار خوب باید به این فن‌آوری‌ها مسلط باشد. هرچه روزنامه‌نگاران اطلاعات بیشتری داشته باشند، می‌توانند شبکه‌های بهتری ایجاد کنند.

■ با توجه به امکانات فراوانی که رسانه‌های کشورهای قدرتمند دارند و رسانه‌های منطقه‌ای و بومی را تحت فشار قرار می‌دهند، بسیاری از رسانه‌ها، شیوه‌های ملی خود را از دست می‌دهند و ادای شبکه‌های قدرتمند را درمی‌آورند که این روند جالبی نیست.

او گفت: روزنامه‌نگاران برای دسترسی به اطلاعات باید حمایت شوند. اگر ما بتوانیم به آمار و اطلاعات دسترسی پیدا کنیم و براساس معیارهای حرفه‌ای آن اطلاعات و آمار را مطرح کنیم، این حق ماست که بنویسیم و منتشر کنیم و نباید کسی مانع شود.
او با اشاره به برخی نکات ریز حرفه‌ای گفت: یکی دیگر از حقوق ما این است که آنچه را که مجاز به نوشتن آنیم، چاپ شده ببینیم ولی گاهی این اتفاق نمی‌افتد. ما حتی حق داریم براساس معیارهای حرفه‌ای روی محل چاپ، اندازه‌ی خبر و... نظر بدهیم. دیگر آن‌که روزنامه‌نگار برای انجام کار خود باید آزاد باشد و بزرگ‌ترین مانع آزادی بیان، دخالت دیگران است به شکل تحت فشار قرار دادن رسانه از طریق

«جین سایک یون» که هم‌چنین ناشر و مدیرکل خبرگزاری South Bound - یک مرکز انتشارات در مالزی - است به سه نمونه از وب سایت‌های خبری به عنوان نمونه‌های خوب اشاره کرد که از این قرارداد:

1. WWW. bbc. co. uk

وب سایت خبری چند رسانه‌ای و نمونه خوبی از یک تلاش عظیم مشترک

2. WWW.Sfgate. Com

Portal Site که توسط دو روزنامه و یک ایستگاه تلویزیونی نصب شده است و نمونه خوبی از همکاری بین رسانه‌هاست.

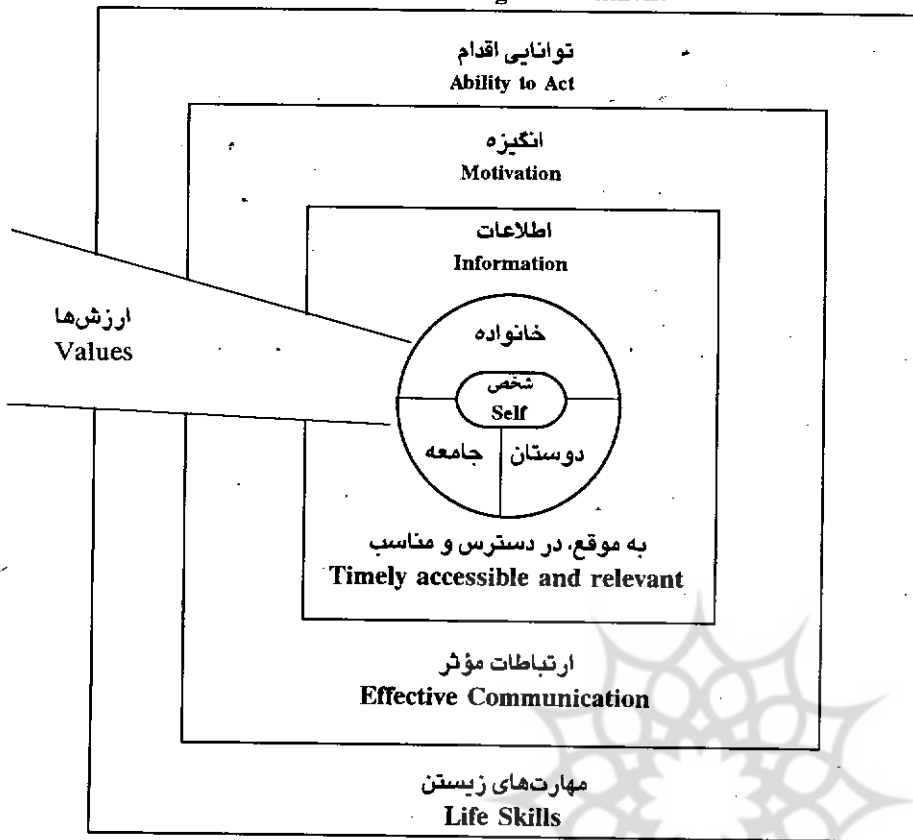
3. WWW. Malaysiakini. Com.

سایت خبری جدید و موفقی که توسط گروه کوچکی از روزنامه‌نگاران پرتلاش اداره می‌شود.

بسیار جدی مواجه خواهند بود.
چشم‌انداز عصر اطلاعات
رسانه‌ها و فن‌آوری نوین، چشم‌انداز «عصر اطلاعات» و «رسانه‌های نوین»، کاربرد اینترنت و فن‌آوری رایانه‌ای - دیجیتال در چاپ الکترونیک و انتشارات و روزنامه‌نگاری، موضوع‌هایی بود که «جین سایک یون» از مالزی به عنوان بحث اصلی روز دوشنبه ۱۱ مهر مطرح کرد. او مسؤول تحقیقات و انتشارات شبکه بین‌المللی کرسی‌های ارتباطات یونسکو (ORBICOM) و نویسنده فصلی درباره فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی در «گزارش اطلاعات و ارتباطات جهانی یونسکو» ۲۰۰۰-۱۹۹۹ است.
او پس از ارائه تاریخچه‌ای درباره

بخش‌های دیگر سخنان جین، شامل طرح شماره ۱. این مباحث بود:

محیط توانمندکننده
Enabling Environment

خط مشی / سیاست‌گذاری / قانون‌گذاری / خدمات / آموزش / مذهب / سیاست / اقتصاد / محیط فیزیکی و سازمانی

Policy/Legislation/Services/Education/Religion/Politics/Economics/
Physical and Organizational Environment

نیوده‌ایم. ارتباط گران باید انگیزه لازم را در مردم ایجاد کنند و این انگیزه‌ها از طریق بحث‌های مختلف رسانه‌ای شکل می‌گیرد. یعنی شما مطمئن می‌شوید که نه تنها اطلاعات دریافت شده بلکه درباره آن‌ها بحث و بررسی‌های لازم نیز صورت گرفته است. این مدرس شیوه‌های ارتباطات گفت: ما متوجه شدیم که تغییرات با شخص شروع می‌شود (طرح شماره یک). در بسیاری از کشورهای توسعه یافته، هدف مشخص است و سنت‌فراگیری قوی است. در این حالت در ایجاد تغییرات به جز خود شخص، خانواده، جامعه و دوستان هم مهم هستند. پس یکی از راه‌های ایجاد تغییرات این است که شما به عنوان یک ارتباط‌گر، اطلاعات لازم را به مردم بدهید. این اطلاعات باید به موقع، در دسترس و مناسب باشد. اگر مردم به رسانه‌ها دسترسی نداشته باشند، این اطلاعات منتقل نمی‌شود. ولی مسلماً فقط دادن اطلاعات باعث ایجاد تغییر نمی‌شود. ارتباط گران باید انگیزه لازم را در مردم ایجاد کنند و این انگیزه‌ها از طریق بحث‌های مختلف رسانه‌ای شکل می‌گیرد. یعنی شما مطمئن می‌شوید که نه تنها اطلاعات دریافت شده بلکه درباره آن‌ها بحث و بررسی‌های لازم نیز صورت گرفته است. «جین» با تأکید بر این نکته که ایجاد انگیزه برای استفاده از اطلاعات بسیار مهم است، گفت: گام بعدی شما - بعد از آن‌که اطلاعات را ارائه کردید و انگیزه‌های لازم نیز ایجاد شد - این است که مطمئن باشید مردم قادرند از آن اطلاعات استفاده کنند. او آخرین گام را فراهم کردن شرایط لازم توانمندکننده دانست و گفت: گاهی شما همه مراحل را می‌گذرانید - ارائه

«چگونه از وب سایت‌ها استفاده می‌شود؟»؛ «تسهیلات میان‌کششی مؤثر»؛ ۱. نظرسنجی خوانندگان به صورت On-line، ۲. نظرات خوانندگان، ۳. پرسش از خبرسازان، «نوشتن و انتشار در اینترنت»؛ «برخی موضوعات مدیریتی قابل توجه» ۱. چرخش ۲۴ ساعته اخبار، ۲. برنامه‌ریزی برای موفقیت (استقبال از درخواست‌ها و خط‌مشی‌ها)، ۳. مدل شغلی برای خودپایداری.

این مدرس مالزیایی در بخشی از سخنان خود به آینده نزدیک و پیشرفت‌هایی که اتفاق خواهد افتاد اشاره کرد و مواردی چون:

۱. دور شدن از کامپیوتر خانگی،
۲. پاکس‌های Set - top، ۳. دستگاه‌های دستی، ۴. کتاب‌های الکترونیکی،
۵. کاغذهای دیجیتالی، ۶. ابزار پوشیدنی و
۷. سرعت‌های بیشتر، را نام برد.

نقش رسانه‌های مستقل در توسعه پایدار این عنوان جذاب یعنی نقش رسانه‌های مستقل در دستیابی به توسعه پایدار، تعریف، اصول و نمونه‌ها، موضوع اولین سخنرانی روز سه‌شنبه ۱۲ مهرماه بود. جین سایک یون استاد مالزیایی و مدرس و مسئول فعال در امر «شیوه‌های ارتباطات توسعه» این جلسه را اداره می‌کرد.

او با اشاره به نتایج کارگروهی در ۱۵ سال گذشته گفت: نتایج کار ما در ۱۵ سال گذشته نشان می‌دهد که ما در رسیدن به اهدافمان خیلی موفق نبودیم. طبیعی است که شما با استفاده از اطلاعات، دانش لازم را در مردم ایجاد می‌کنید و این دانش دیدگاه‌های مردم را نسبت به موضوع‌های مختلف عوض می‌کند و این تغییر دیدگاه‌ها موجب تغییر روش مردم می‌شود، ولی ما به این نتیجه رسیده بودیم که در ایجاد تغییرات موردنظر موفق

جهانی شدن

جهانی شدن، حاکمیت ملی و مطبوعات به نوعی حسن ختام کارگاه ملی آموزش مدنی برای روزنامه نگاران و خبرنگاران بود. این بحث که در آخرین روز کارگاه طرح شد، از بحث انگیزترین مباحثی بود که شرکت کنندگان را به طور فعال درگیر گفت و گو کرد.

دکتر حسن بشیریه - استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران - سخنان خود را با گفته ای از «اسپینوزا» آغاز کرد: در دولت های آزاد هرکس می تواند

■ **مارتین هدلو** جامعه مدنی را قلمرویی تعریف کرد که جنبش های مختلف می توانند در یک مجموعه متشکل و منظم، مطالبات خود را در آن مطرح و منافع خود را دنبال کنند.

■ **آزادی مطبوعات** در هر جامعه ای یک ضرورت است و هرگونه سرکوب آزادی نتایج وخیمی برای جامعه فراهم می کند.

■ **آموزش** در جهان باید به گونه ای حرکت کند که جامعه را برای صلح آماده کند. فرهنگ غالب در جهان دو قطبی، فرهنگ جنگ بود اما امروز باید فرهنگ صلح مطرح باشد.

جدول شماره ۱.

PracticeAsian	Communication Paradigm	Development Paradigm
فعالیت ها در سطح آسیا تلاش برای گسترش تولیدات رادیویی 2000INET	الگوی ارتباطات گسترده گی ابتکارات	الگوی توسعه ۱. رشد / مدرنیزه کردن
تنظیم خانواده و سایر نهضت های بهداشتی، میزدها و نشست های رادیویی «دو تا بیس است»	بازاریابی اجتماعی	۲. نیازهای پایه / رشد همراه با توزیع خدمات Basic needs/ Growth with Distribution
آژانس های خبرگزاری ملی، آسیا، Asiavision، DEPTH سازوکار مبادله اخبار گات - GATT اوروگونه قاهره G15	جریان های اطلاع رسانی جنوب - جنوب	۳. وابستگی Dependancy
بخش خبر برای اجتماعات خاص تئاتر و نمایش خیابانی، پست ویدئویی گروه های احیاء شده، تولیدات صحرائی (خارج از استودیو) «اجلاس زمین»، «نیروی مردم»	ارتباطات مشارکتی	۴. توسعه مشارکتی / توسعه «دیگری»

اطلاعات، ایجاد انگیزه و توانایی اقدام - ولی باز تحول رخ نمی دهد. باید بدانید که تغییرات زمانی رخ می دهد که شرایط لازم توانمندکننده وجود داشته باشد. (طرح شماره یک).

جین سایک یون در مورد نقش رسانه های مستقل در توسعه پایدار به چهار مدل آسیایی الگوی توسعه اشاره کرد که الگوهای ارتباطات خاص خود را داشته اند: رشد، نیازهای پایه، وابستگی و توسعه مشارکتی (جدول شماره یک)

او گفت: در مدل رشد، یک کشور توسعه یافته مدل بود. الگوی رشد، مدل خوبی نبود چون طبقات فقیر هم چنان فقیر باقی می ماندند. در مدل دوم، الگوی ارتباطات، بازاریابی اجتماعی بود که در این الگو، از روش های تبلیغاتی برای توسعه اجتماعی استفاده می شد: فرآیند از بالا به پایین بود ولی توأم با مشارکت مردم. در این مدل تشکیل خانواده های کوچک تبلیغ می شد. در سیستم اتکا (وابستگی)، رسانه ها به موضوعات بین المللی می پرداختند و روزنامه ها سیاسی عمل می کردند. در الگوی ارتباطات این مدل، مطبوعات به طراحی سیستم اطلاعات پرداختند و سعی کردند جریان اطلاعات از جنوب به جنوب انجام گیرد و بخشی نیز به صورت جنوب به شمال. در این الگو سعی شد جریان

در باره هر چه می خواهد بیندیشید و هر چه را که در اندیشه دارد، بیان کند.

او با ارائه چکیده ای از بحث جهانی شدن، برخی از مبانی نظری و مشاخره های جاری در خصوص جهانی شدن را طرح کرد و سپس به مفهوم امروزین جهانی شدن و وجوه مختلف آن پرداخت. زوال حاکمیت ملی دولت ها و تأثیر آن برگسترش آزادی اطلاعاتی و مطبوعاتی بخش پایانی سخنان دکتر بشیریه بود.

او مراد از جهانی شدن را، مجموعه فرایندهای پیچیده ای دانست که به موجب

اطلاعات شمال به جنوب به حداقل برسد. در الگوی مشارکتی نیز هدف بیشتر این بود که فرهنگ ها و ارزش های مردم حفظ شود و توسعه پایدار به کودکان آینده نیز این امکان را بدهد که از امکانات و مواهب استفاده کنند. در این مدل، حتی نوع رسانه اهمیت خود را از دست داد. در این الگو روزنامه نگاری روستایی و روزنامه های دیواری تشویق می شدند. مثلاً هند این رویکرد را که روزنامه نگار به روستا برود و برای روستاییان روزنامه تولید کند تجربه کرد و چین در زمینه روزنامه های دیواری بسیار فعال عمل کرد.

آن دولت‌های ملی به نحو فزاینده‌ای به یکدیگر مرتبط و وابسته می‌شوند و همین وابستگی و ارتباط مشکلاتی را برای مفهوم حاکمیت ملی به معنای قدیم ایجاد می‌کند.

او یکی از مسائل عمده فرایند جهانی شدن را تأثیر بالفعل و بالقوه آن بر حاکمیت و استقلال ملی به ویژه در عرصه فرهنگ و زندگی اجتماعی دانست و گفت: افزایش قدرت بازارهای ارزی، شرکت‌های چند ملیتی و بانک‌های جهانی نیز دایره اختیار و حاکمیت ملی در حوزه اقتصاد را محدود می‌سازد. با گسترش ارتباطات فرهنگی نیز عرصه اختیار دولت‌های ملی در زمینه رسانه‌های جمعی و از جمله مطبوعات کاهش می‌یابد. بدین سان توده قابل ملاحظه‌ای از اقتدار در سطح جهانی و بین‌المللی در حال تشکیل است که خواه ناخواه به اقتدار سنتی دولت‌های محلی آسیب می‌رساند. در عین حال این اقتدار در سطح جهانی در بستری از ملاحظات عقلانی و عمومی تکوین یافته که معطوف به تأمین صلح، تضمین حقوق بشر و جلوگیری از خودسری‌های دولت‌های محلی است.

در بخش شاخص‌های جهانی شدن، دکتر بشیریه، فرایند جهانی شدن را در چهار حوزه فنی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بررسی کرد. در حوزه فنی او به انقلاب صنعتی اول در ۱۷۵۰، به عنوان تحولی در تکنولوژی تولید اشاره کرد، از انقلاب صنعتی دوم در نیمه دوم قرن ۱۹ به عنوان تحولی در تکنولوژی توزیع و ارتباط نام برد و در نهایت از انقلاب صنعتی سوم در پایان قرن بیستم سخن راند که تحولاتی اساسی در حوزه ارتباط، مصرف و اطلاعات به همراه آورده است. او گفت: تکنولوژی اطلاعاتی شامل شبکه‌های اطلاعاتی کامپیوتری، کمیت و کیفیت اطلاعات قابل دسترسی را به شیوه‌های انقلابی و بی‌سابقه دگرگون ساخته‌اند. تحولات مشابهی از لحاظ

سرعت انجام مرادوات و بازرگانی بین‌المللی رخ داده است. تکنولوژی ماهرانه‌ای موجب ظهور رسانه‌های الکترونیکی در سطح جهانی شده است. در نتیجه این تحولات فاصله مکانی و جغرافیایی معنای خود را از دست می‌دهد و حوزه عمومی مشترکی در سطح جهان پدیدار می‌شود که همگان به نحو فزاینده‌ای به مسائل و موضوعات آن علاقه‌مند می‌گردند. این همان چیزی است که برخی نویسندگان دهکده جهانی خوانده‌اند.

این استاد و محقق ایرانی، در حوزه

عرصه‌های تصمیم‌گیری سیاسی بر فراز دولت‌های ملی در سطح جهانی را رو به گسترش دانست و از سازمان ملل متحد، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول و سازمان تجارت جهانی از جمله مهم‌ترین بازیگران سیاسی در سطح بین‌المللی نام برد و گفت: افزایش این‌گونه نهادهای جهانی تا حدی نتیجه پیدایش مسائل عمده جهانی مانند لایه اوزون و گرم شدن جهان، جمعیت، محیط زیست و غیره است و رؤسای دولت‌های ملی فی‌نفسه نمی‌توانند حریقی برای برخورد با چنین مسائل حیاتی بین‌المللی باشند.

■ **بحث دوم کارگاه به نقش روزنامه‌نگاران در جامعه مدنی، به اصول، مفاهیم و مسؤولیت‌های مطبوعات مستقل و مطالعات موردی اختصاص داشت.**

■ **داود کتّاب: به نظر من هیچ نقش خاصی برای یک روزنامه‌نگار در جامعه مدنی وجود ندارد به جز آن‌که او کار حرفه‌ای خویش را انجام دهد.**

■ **اینترنت بهترین سلاحی است که ما می‌توانیم از آن استفاده کنیم و بگوییم که چه اتفاقاتی برای روزنامه‌نگاران در نقاط مختلف جهان می‌افتد.**

■ **جامعه مدنی به خبرنگاران خوب و ورزیده نیاز دارد و خبرنگار خوب باید به فن‌آوری‌های روز مسلط باشد. هرچه روزنامه‌نگاران اطلاعات بیشتری داشته باشند، می‌توانند شبکه‌های بهتری ایجاد کنند.**

دکتر بشیریه در سطح فرهنگی از ظهور جامعه مدنی و از روابط فراملی (Transnational relations) در مقابل مفهوم قدیمی روابط بین‌المللی (International relations) سخن گفت. او در این زمینه به نقش سازمان‌های غیرحکومتی (Non Governmental Organization NGOs) بین‌المللی اشاره کرد و نقش اصلی آن‌ها را گردآوری اطلاعاتی دانست که بتوان به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم برای اعمال نفوذ در جهت رعایت حقوق بشر و آزادی‌های مدنی از جانب دولت‌های ملی به کار برد. او در بخش حاکمیت دولت‌های ملی

اقتصاد با اشاره به رخ نمودن تغییرات بی‌سابقه به تبع تحولات تکنولوژیک، گفت: جهانی شدن اقتصاد امکان اجرای اقتصاد کینزی را منتفی ساخته است. دیگر فرایندهای مالی و اقتصادی در سطح ملی تابع ساز و کارهای داخلی و تصمیم‌گیری‌های دولت‌ها نمی‌توانند باشند. کنترل دولت ملی بر اقتصاد ملی معنای خود را به نحو فزاینده‌ای از دست می‌دهد و عناصر اصلی سیاست‌های اقتصادی و مالی ملی به نحو فزاینده‌ای جهانی می‌شوند. در بخش سیاسی دکتر بشیریه

به این نکته اشاره کرد که بدین‌سان حاکمیت مطلقه ملی به مفهومی ناممکن و منسوخ تبدیل می‌شود و دولت‌های ملی نخواهند توانست به راحتی برخلاف مسیر تحولات سیاسی و فرهنگی جهان، خودسرانه تصمیم‌گیری کنند.

دکتر بشیریه از ارتباطات به عنوان فرایندی نام برد که به واسطه جهانی شدن، حدود اختیار و کنترل آن از دست دولت‌های ملی خارج است. او گفت: امروزه در عصر جهانی شدن، سرکوب اطلاعات و رسانه‌ها و مطبوعات نتیجه

مطالبات دموکراتیک تمام خواهد شد.

نگاه روزنامه‌نگاران به کارگاه آموزش مدنی

بسیاری از روزنامه‌نگاران ایرانی تشنه دانستن هستند. آنها به آموزش و نیز بازآموزی و نو شدن اطلاعات و دانسته‌هایشان به عنوان پدیده‌ای توقف‌ناپذیر می‌نگرند و این لازمه کار روزنامه‌نگاری است. از این دیدگاه برگزاری چنین کارگاه‌هایی می‌تواند بسیار مثبت و حتی حیاتی تلقی شود. اغلب

ناهمگن بودن شرکت‌کنندگان گله داشتند و آنها را در سطوح مختلف اطلاعاتی ارزیابی می‌کردند.

مهرزاد فتوحی - یکی از روزنامه‌نگاران شرکت‌کننده در کارگاه - نظرات بعضی دوستان حاضر در کارگاه را برای رسانه جمع‌آوری کرده است که بخشی از این نظرات را می‌خوانید:

● فریبرز بیات - روزنامه‌نگار و محقق: برخی مباحثی که جنبه تبادل تجربه داشت و کارگاهی‌تر و عملی‌تر می‌نمود، قابل استفاده و خوب بود اما مباحثی که جنبه نظری داشت، سطحی بود و حتی آموزش اینترنت نیز ابتدایی بود. اشکال عمده گروه‌های تقسیم‌بندی شده نیز نامتوازن بودن آنها بود. ترکیب بعضی گروه‌ها قوی‌تر بود. ترکیب شرکت‌کنندگان در کل کارگاه نیز یکسان نبود. یکی دیگر از نقطه ضعف‌های کارگاه، گسست حوزه‌های موضوعی بود. در این کارگاه سه بحث کاملاً متفاوت جامعه مدنی، امکانات فنی و توسعه ارتباطات مطرح شد.

فریبرز بیات استفاده از اساتید ایرانی را برای طرح مباحث تخصصی برای دوره‌های آینده، پیشنهاد می‌کند.

فرامرز قره‌باغی - روزنامه‌نگار؛ سردبیر ایران‌جوان: درباره سطح علمی مطلوبی آموزش مدنی باید بگویم که «چین سایک یون» کارش را خیلی خوب انجام داد. او مباحث و موضوعاتی را مطرح کرد که قابل توجه و از سطح علمی مطلوبی برخوردار بود. با بیشتر مطالب آقای «داوودکتاب» آشنا بودیم و او حرف‌های تازه‌ای برایمان نداشت. آقای هدلو هم بیشتر فعالیت‌های یونسکو را ترویج می‌کرد تا آموزش مدنی. سخنرانی دکتر بشیریه بسیار جالب بود و به ما کمک می‌کرد که از جنبه نظری با مفهوم جامعه مدنی و کارکردهای رسانه‌ها و وظایف روزنامه‌نگاران در این زمینه آشنا شویم. مبادله نظرات در جلسات کارگاه‌ها و سطح

■ ارتباط گران باید انگیزه لازم را در مردم ایجاد کنند و این انگیزه‌ها از طریق بحث‌های مختلف رسانه‌ای شکل می‌گیرد.

■ «جهانی شدن، حاکمیت ملی و مطبوعات» حسن ختام کارگاه ملی آموزش مدنی برای روزنامه‌نگاران و خبرنگاران بود.

■ دکتر حسین بشیریه - استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران - سخنان خود را با گفته‌ای از «اسپینوزا» آغاز کرد: در دولت‌های آزاد هرکس می‌تواند درباره هرچه می‌خواهد بیندیشد و هر چه را که در اندیشه دارد، بیان کند.

■ دکتر بشیریه مراد از جهانی شدن را، مجموعه فرایندهای پیچیده‌ای دانست که به موجب آن دولت‌های ملی به نحو فزاینده‌ای به یکدیگر مرتبط و وابسته می‌شوند و همین وابستگی و ارتباط، مشکلاتی را برای مفهوم حاکمیت ملی به معنای قدیم ایجاد می‌کند.

شرکت‌کنندگانی که در برابر این پرسش قرار می‌گرفتند که «کارگاه چگونه بود»، بیش از هر چیز خشنودی خود را از برگزاری این کارگاه ابراز می‌کردند و خواستار ادامه چنین کلاس‌هایی بودند. همگی شرکت‌کنندگان در کارگاه علی‌رغم نقاط ضعفی که ممکن است چنین کارگاه‌هایی داشته باشند، نفس برگزاری آن را یک اتفاق خوشایند می‌دانستند. برخی شرکت‌کنندگان خواستار بحث‌های تئوریک جدی‌تری در زمینه موضوعات مطرح شده بودند و عده‌ای دیگر از

معکوس می‌دهد. در رژیم‌هایی که وسایل ارتباطی در کنترل یا مالکیت دولت قرار داشت، ساکت کردن مخالفان کار آسانی بود اما امروزه وسایل ارتباطی به نحو فزاینده‌ای از دایره کنترل دولت‌ها می‌گریزند و خارج می‌شوند.

او در پایان سخنان خود اشاره کرد: فرایند جهانی شدن محملی است که بر آن حاکمیت عقلی مدرن در مقابل سنت‌های فرسوده پیش می‌رود. تضعیف فزاینده حاکمیت ملی در فرایند جهانی دست کم در مورد نظام‌های خودکامه محلی به سود

دیدگاه و دانش دوستان به ویژه جوان‌ها، قابل توجه و مثبت بود. من فکر می‌کنم از نظر تکنیکی و در واقع آموزش روزنامه‌نگاری در جامعه مدنی، کارگاه، دستاورد چندانی نداشت. حضور اساتید ایرانی و صحبت درباره روش‌ها و فنون می‌توانست کارگاه را پربارتر کند.

این روزنامه‌نگار با تجربه، برنامه کارگاه را در مجموع متوسط ارزیابی می‌کند ولی برگزاری چنین کارگاه‌هایی را بسیار مفید می‌بیند.

● مریم شعفری - دبیر اقتصادی خیرگزاری جمهوری اسلامی: کارگاه بار علمی خوبی داشت اما معیار درستی در انتخاب افراد شرکت‌کننده رعایت نشده بود. تأثیر این نکته را می‌شد در سخنرانی‌های اساتید مشاهده کرد. امیدوارم برای حضور در اجلاس منطقه‌ای گزینش دقیق‌تری صورت بگیرد، چرا که اگر بخواهیم به هدف برسیم باید جدی‌تر برخورد کنیم. انتخاب شرکت‌کنندگان در خیرگزاری بر اساس این نوع تحصیلات و عنوان شغلی بود.

مریم شعفری شرکت در این کارگاه را در مجموع بسیار مفید و جالب ارزیابی می‌کند و در تداوم این کارگاه‌ها، انتخاب دقیق‌تر و اصولی‌تر شرکت‌کنندگان را پیشنهاد می‌کند.

● دکتر حسین افخمی یکی از اساتید ایرانی شرکت‌کننده در کارگاه درباره سطح علمی کارگاه چنین نظر می‌دهد: این موضوع بستگی به این دارد که سطح را چگونه ارزیابی کنیم چون مشخص نشده که این کارگاه برای چه کسانی است. کارگاه، شرکت‌کنندگان را به طور عمومی با مباحثی آشنا می‌کرد و محور عمده آموزش بود. آموزش حرفه‌ای کمتر بود و مباحث نظری در حد امکان مطرح شد. در این میان مباحث بحث‌انگیز روزنامه‌نگاری هم داشتیم، مباحثی چون: جهانی شدن، استقلال حرفه‌ای، نقش اجتماعی رسانه‌ها در آموزش موازی

مردم. از نکات مثبت برنامه این بود که روزنامه‌نگارانی از جاهای مختلف با هم بحث می‌کردند و از دل بحث‌ها، شبهه‌ها از بین می‌رفت و مباحثی هم که جنبه علمی داشت، تقویت می‌شد. آشنایی با مشکلات جمعی روزنامه‌نگاران، از ویژگی‌های مثبت این کارگاه بود که در نهایت نتیجه گرفته شد که روزنامه‌نگاری بدون تشکل حرفه‌ای نمی‌تواند حیات حرفه‌ای داشته باشد.

دکتر افخمی برگزاری کارگاه‌هایی در سطح ملی به ابتکار انجمن صنفی روزنامه‌نگاران را پیشنهاد می‌کند و معتقد است که به این ترتیب تشکل حرفه‌ای در

وجود داشت در کل، سمینار از سطح خوبی برخوردار بود و البته می‌توانست بهتر هم باشد. مثلاً بهتر بود بین آنچه که در سمینار مطرح می‌شد و آنچه شرکت‌کننده‌ها می‌خواستند، هماهنگی ایجاد می‌شد یعنی پیش از شروع کارگاه، از روزنامه‌نگاران نظرخواهی و سپس براساس نیازها، موضوعات برنامه مشخص می‌شد.

سطح آگاهی شرکت‌کنندگان در کارگاه برای من تازگی داشت و بسیار جالب بود. اصولاً سطح آگاهی شرکت‌کنندگان خیلی خوب بود. برای من همچنین اطلاعاتی که درباره کارکرد یونسکو در زمینه آزادی بیان

■ با گسترش ارتباطات فرهنگی عرصه اختیار دولت‌های ملی در زمینه رسانه‌های جمعی و از جمله مطبوعات کاهش می‌یابد.

■ توده قابل ملاحظه‌ای از اقتدار در سطح جهانی و بین‌المللی در حال تشکیل است که خواه ناخواه به اقتدار سنتی دولت‌های محلی آسیب می‌رساند.

■ تکنولوژی اطلاعاتی شامل شبکه‌های اطلاعاتی کامپیوتری، کمیت و کیفیت اطلاعات قابل دسترسی را به شیوه‌های انقلابی و بی‌سابقه دگرگون ساخته‌اند.

آموزش نیروهای خود فعال و سهیم خواهد بود. او همچنین پیشنهاد می‌کند که امکاناتی برای حضور روزنامه‌نگاران ایرانی در کارگاه‌های بین‌المللی یونسکو فراهم شود و از اساتید ایرانی نیز برای تدریس در کارگاه‌های بین‌المللی استفاده شود. دکتر افخمی حضور روزنامه‌نگاران و اساتید ایرانی را در کارگاه‌های بین‌المللی برای آشنایی با مسائل حرفه‌ای روزنامه‌نگاران خارجی بسیار مفید تلقی می‌کند.

● محمود علی‌نژاد - فوق‌لیسانس رسانه‌ها و علوم اجتماعی از استرالیا و دکترای علوم سیاسی از هلند: با وجود محدودیت‌هایی که در آماده‌سازی برنامه

و تکنولوژی ارتباطی و هم‌منظور اطلاعات مربوط به ایجاد روزنامه اینترنتی مطرح شد، تازگی داشت. درباره نتایج کارگاه می‌توانم بگویم برگزاری چنین سمینارهایی برای کشورهای در حال توسعه بسیار مفید است. شرکت‌کنندگان با سازمان‌ها و گروه‌های جهانی آشنا می‌شوند و از امکانات و خدمات آنها اطلاع پیدا می‌کنند. مثلاً آقای هدلو از کمک‌های یونسکو برای ایجاد ایستگاه رادیویی و روزنامه الکترونیکی سخن گفت و امکان ایجاد تجهیزات اطلاع‌رسانی و اینترنت از طرف یونسکو یکی از نتایج پربار کارگاه همین بود.

حضور فعال و پویای روزنامه‌نگاران شرکت‌کننده در کارگاه نکته شوق‌آوری بود که از چشم کسی پنهان نماند - حتی اساتید خارجی فرانک عطیف - یکی از روزنامه‌نگاران شرکت‌کننده - گفت وگویی با دو تن از مدرسین خارجی کارگاه برای رسانه انجام داده است که بخش‌هایی از آن مؤید شرکت پویای روزنامه‌نگاران در کارگاه مدنی است. مارتین هدلو که

کردیم و خیلی هم تشویق شدیم؛ روح روزنامه‌نگاران که در این فضا وجود دارد ما را تشویق کرده است. روزنامه‌نگاران در برنامه‌های کارگاه بسیار فعالانه شرکت کردند و همه صبور و با استقامت بودند. به نظر می‌آید این موضوع درباره کار آنها، پیشرفت در زمینه روزنامه‌نگاری و بهبود کیفیت رسانه‌ها نیز صدق می‌کند. به این ترتیب ما سعی کردیم رعایت استانداردهای حرفه‌ای را تشویق و

هستند و ما در آینده باید برایشان کار کنیم. حضور آنها چشم‌انداز خوبی را به تصویر می‌کشد. آنها باید بدانند که کیفیت بهتر، افزایش ظرفیت حرفه‌ای، شناخت طبیعت رسانه‌ها و کار حرفه‌ای چیزهایی است که باید به آنها توجه کنند. آنها همچنین باید بدانند که جامعه مدنی و رسانه‌ها چطور می‌توانند هماهنگ و هم سو شوند و به شکلی دموکراتیک در مسیر آزادی گام بردارند.

■ سطح علمی مباحث مطرح شده

را در چه حدی دیدید؟

ما تحت تأثیر سطح علمی ژورنالیست‌های ایران قرار گرفتیم. سطح صحبت‌ها و گستردگی افکار و ایده‌ها جالب توجه بود. افرادی که ما در اینجا دیدیم همه فرهیخته و با فرهنگ‌اند و از هوش و سطح علمی بالایی برخوردارند؛ البته ممکن است برخی از آنان دانش و آگاهی کافی درباره رسانه‌های بین‌المللی را نداشته باشند - و این به خاطر عدم دسترسی به آنهاست - اما علم و پشتکارشان بسیار بالاست. آنها برای بالا بردن سطح علمی خود و حرفه روزنامه‌نگاری تلاش می‌کنند و فکر می‌کنم اینترنت و شبکه جهانی در این زمینه می‌تواند بسیار مفید باشد. نه تنها برای گرفتن اطلاعات بلکه برای دیدن و شنیدن عقاید و ایده‌های متفاوت - که الزاماً همه آنها را هم قبول نداریم، شبکه جهانی، دسترسی ما به کتابخانه‌های سراسر دنیا، افراد و رسانه‌های مختلف را آسان می‌کند و فکر می‌کنم در آینده با دسترسی ژورنالیست‌ها به اینترنت، سطح علمی آنها بالاتر برود.

■ مباحث اولیه برای طرح در این

کارگاه را چگونه انتخاب کردید؟

ابتدا یک پیش‌نویس اولیه طراحی شد بعد من با اساتید دیگر تماس گرفتم و آنها نیز سریعاً به درخواست من پاسخ مثبت

■ امروزه در عصر جهانی‌شدن، سرکوب اطلاعات و رسانه‌ها و مطبوعات نتیجه معکوس می‌دهد. در رژیم‌هایی که وسایل ارتباطی در کنترل یا مالکیت دولت قرار داشت، ساکت کردن مخالفان کار آسانی بود اما امروزه وسایل ارتباطی به نحو فزاینده‌ای از دایره کنترل دولت‌ها می‌گریزند و خارج می‌شوند.

■ فرایند جهانی‌شدن محملی است که بر آن حاکمیت عقلی مدرن در مقابل سنت‌های فرسوده پیش می‌رود.

ایده‌های نو را طرح کنیم. ما از کارهایی صحبت کردیم که باید انجام شود و یا امکان انجام آنها وجود دارد؛ منظورم کارهایی است که باید برای رفع نیازهای مخاطبان و توجه به خبررسانی انجام گیرد. ما از ایده‌ای کلی گفتیم، نمونه‌ها را طرح کردیم و تجربه‌های شخصی خود را ارائه دادیم. ما همچنین از کمک‌های یونسکو به رسانه‌های مستقل و آزادی بیان صحبت کردیم و حالا شما باید تصمیم بگیرید که چگونه کار کنید. نکته دیگری که برای من بسیار جالب بود، تعداد زیاد خانم‌های شرکت‌کننده بود و این بسیار ما را تشویق کرد چون در جاهای دیگر، تعداد زنان شرکت‌کننده بسیار کمتر است.

مسئله دیگر حضور چشمگیر جوان‌ها بود. آنها نسل بعدی در زمینه خبررسانی

تجربه‌ای بیش از ۳۰ سال را به عنوان مدیر رسانه‌ها، روزنامه‌نگار، تهیه‌کننده برنامه‌های رادیویی و مدرس یدک می‌کنند، یکی از اساتید شرکت‌کننده در این گفت‌وگو است:

■ در روز پایانی، ارزیابی شما از این کارگاه چهارروزه چیست؟

سه روز پیش که به ایران آمدیم، انتظارات ذهنی خودمان را داشتیم.

مقاله‌هایمان را ارائه دادیم و از قبل نسبی دانستیم که روزنامه‌نگاران و گزارشگران چه سطحی دارند و واکنش آنها در برابر کارگاه چیست. ولی امروز که روز

پایانی کارگاه را می‌گذرانیم، احساس خیلی خوبی داریم. ما خیلی چیزها را دریافت

دادند و بعد از طریق پست الکترونیکی نظرات خود را با هم ردوبدل کردیم و بعضی چیزها را به پیش‌نویس اضافه کردیم و مثلاً تصمیم گرفتیم دربارهٔ تکنولوژی جدید صحبت کنیم. پیشنهاداتی به ما شده بود اما در نهایت خودمان تصمیم گرفتیم که چه بگوییم و چه مقاله‌ای را ارائه کنیم.

■ فکر می‌کنید دورهٔ بعدی باید چگونه باشد؟

در کمیسیون ملی صحبت شده که کارگاه‌های منطقه‌ای داشته باشیم، باید افراد از سازمان‌های مدنی دعوت بشوند تا تجربیات خود را با هم در میان بگذارند. ممکن است در بعضی جاها مسائل و مشکلات شبیه هم باشد اما بسیاری از کشورها فرهنگ‌ها و مسائل متفاوتی دارند. سازمان‌های غیردولتی گاهی با دولت و گاهی با سرمایه‌داران مشکل دارند؛ بسیاری از آنان راه حل این مشکلات را پیدا کرده‌اند، بنابراین شنیدن تجربه‌های دیگران می‌تواند ایده‌های جدید به همه بدهد.

ما باید بکوشیم در مورد سازمان‌های غیردولتی NGOs به اهداف بالاتری دست پیدا کنیم.

مبادلهٔ اطلاعات

داود کتاب یکی دیگر از استادان این کارگاه، مبادلهٔ تجربیات خود و شرکت‌کنندگان را یکی از دستاوردهای این دورهٔ چهارروزه می‌داند. او می‌گوید: «من برای نخستین بار بود که به ایران می‌آمدم و این اولین چشم‌انداز من به ایران و مطبوعات این کشور بود. پیش از آمدن، دربارهٔ تعطیلی ۱۷ نشریه در ایران شنیده بودم اما اطلاعات زیادی دربارهٔ مطبوعات ایران نداشتم؛ در این چهار روز اطلاعات مختلفی کسب کردم و امیدوارم تجربیاتم بیشتر شود. شما امروز در موقعیت سخت و پرکشمکشی هستید زیرا فرهنگ

■ تکنولوژی ماهواره‌ای موجب ظهور رسانه‌های الکترونیکی در سطح جهانی شده است. در نتیجهٔ این تحولات فاصلهٔ مکانی و جغرافیایی معنای خود را از دست می‌دهد و حوزهٔ عمومی مشترکی در سطح جهان پدیدار می‌شود که همگان به نحو فزاینده‌ای به مسائل و موضوعات آن علاقه‌مند می‌گردند.

با همتای ایرانی خود و برای آموزش کارکنان در زمینه‌های فن‌آوری‌های جدید، مهارت‌های شغلی و زبان به کار گرفته شود.

– برپایی کارگاه منطقه‌ای رسانه‌ها و جامعه‌مدنی با همکاری یونسکو و طرح جنبه‌های مفید جهانی شدن رسانه‌ها از دیگر نکات طرح شده در پیش‌نویس قطعنامه بود.

– کارگاه از یونسکو خواست تا در زمینه‌های وسیعی از تحقیقات دربارهٔ ارتباطات با سازمان‌های ایرانی و محققان و روزنامه‌نگاران همکاری کند.

– حمایت از ایجاد شبکهٔ زنان در رسانه‌ها در ایران و فراهم آوردن شرایطی برای آموزش‌های تخصصی رسانه‌ای برای زنان از دیگر درخواست‌های شرکت‌کنندگان در کارگاه بود.

همچنین خواسته شد که یک نماینده از سازمان بین‌المللی خبرنگاران برای گسترش همکاری‌های بین‌المللی به ایران دعوت شود.

و بالاخره کارگاه با سخنان دکتر جلیل شاهی «دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو در ایران» پایان یافت وی گفت: بلندترین سفر از اولین قدم شروع می‌شود. و ظاهراً روزنامه‌نگارانی که از ایرانا، ایستا، انجمن دفاع از آزادی مطبوعات و انجمن صنفی - که بیشترین شرکت‌کننده را داشت - در این کارگاه ملی شرکت کرده بودند، نخستین گام بلندترین سفر را به امید گام‌های بعدی برداشتند. □

جدیدی برای رسانه‌ها و آزادی بیان مطرح شده و این فرهنگ جدید قربانی لازم دارد. اما خوشبینم که قربانی شدن روزنامه‌ها برای آزادی مطبوعات در ایران سودمند خواهد بود. این کارگاه برای هر دو گروه (ما و شیما) تجربه‌هایی به همراه داشت و ارزیابی مثبتی دارم. افراد باید به آنچه گفته شده فکر کنند و ایده‌هایی خلق کنند و آنها را به انجام برسانند. نتیجهٔ حقیقی این کارگاه بعد مشخص می‌شود.

قطعنامهٔ کارگاه

کارگاه ملی آموزش مدنی برای روزنامه‌نگاران و خبرنگاران ایران پس از گذراندن چهار روز پرتب و تاب و پرتحرک، به لحظات پایانی خود رسید. آخرین جلسهٔ گروه‌ها در روز ۱۲ مهرماه به بررسی پیش‌نویس قطعنامه‌ای اختصاص یافت که مارتین هدلو به نمایندگی از طرف گروه به طراحی آن همت کرده بود. در این قطعنامه از یونسکو دعوت شده بود که کمک به رسانه‌های مستقل و تکثروگرا را پی بگیرد و برای توسعهٔ بیشتر آزادی بیان از طریق سمینارها و کارگاه‌ها اقدام کند. برگزاری سمینار، ایجاد فرصت‌های آموزشی و حمایت از سازمان‌های دولتی رسانه‌ای از جمله درخواست‌هایی بود که در قطعنامه مطرح شد.

– تقاضای ایجاد یک مرکز چند رسانه‌ای در این پیش‌نویس مطرح شد و این‌که این مرکز از طریق همکاری یونسکو